

CSELENYI ISTVÁN GÁBOR

KARÁCSONY

(Gal 4,4–7; Mt 2,1–12)

A megtestesülés titka központi jelentőségű. Érdekes módon mégsem szerepel mindegyik evangéliumban és újszövetségi hirdásban. Szent Márk evangéliuma – amely pedig a legősibb a megjelenés sorrendjében – azonnal Keresztelő Szent János történetével kezdődik. Ő volt a „pusztában kiáltó szó” (Mk 1,3), ezért is lett evangéliumának jelképe az oroszlán. A katolikus levelek sem szólnak a karácsonyról. Szent Pál is csak ennyit jegyez meg, épp a Galata-levéiben: „amikor elérkezett az idők teljessége”, Krisztus „asszonytól született”. Ez nem akar szembeállítás lenni azzal, amit a szűztől születés kifejez, hanem csak a megtestesülés valós voltát húzza alá, hiszen (ahogy a latin mondja) „mater est semper certa”, az anya mindig biztos.

E két hiányosnak tűnő hirdásnak az az oka, hogy az Újszövetség egyes könyvei az apostoli **igehirdetés különböző szakaszaiban** keletkeztek. A legelső réteget Pál levelei jelentik. Ekkor még csak a legfontosabb üzenet állt előtérben, ti. annak világba kiáltása, hogy Jézus Krisztus elhozta az üdvösséget. Szent Pál ezt így fejezi ki: „Nem akarok másról tudni közzötetek, mint Jézus Krisztusról, mégpedig a megfeszítettéről” (1Kor 2,2). Az evangéliumok közül a Márk-féle is ebbe a rétegbe tartozik. Csak később ébredt érdeklődés az előtörténetek iránt, tehát hogy mit is tudunk Jézus gyermekkoráról, rejtett életéről. Erről a korszakról tudósít a Szent Máté- és a Szent Lukács-féle evangélium. Később aztán, az 1. század vége felé már szintén nem volt annyira fontos ezek-

nek a kezdeteknek a felidézése. Ebbe a fázisba tartozik Szent János apostol, aki egy végigprédikált élet után már végtelen távlatba helyezi Jézus élettörténetét, és a karácsonyról csak ennyit mond el: „Az Ige testté lett, és köztünk lakozott” (Jn 1,14).

Gyermeksgégtörténet tehát csak a Máté- és a Lukács-evangéliumban található. Kettejük között az a különbség, hogy Szent Máté – mint evangéliumában általában is – azt helyezi középpontba, hogy Jézus a zsidóság által várt Messiás. Ezért is kezdi evangéliumát Jézus nemzetségtáblájával. A Megváltó őseinek nevét tizennyegyes csoportokban sorolja el, aminek megfejtése az, hogy Dávidra utal (neve mássalhangzóinak számértéke az a szám), ez-

zel bizonyítja, hogy Jézus Dávid fia, ahogy aztán kortársai is nevezték. Szent Lukács már tágabb összefüggésbe állítja Krisztus születését. Nemzetségtábláját nem Ábrahámig, hanem Ádámg vezet vissza, és azt a létrendbeli fokozatot érzékelteti, hogy míg Keresztelő Szent János az emberi fogantatás-születés határain belül jelent meg, Krisztus szüztől született.

Keleti szertartásunk karácsony első napján Szent Máté evangéliumára épít, a **napkeleti bölcsek történetét** idézi fel. A népi képzelet „három királyoknak” látja őket. Hogy hárman voltak, arra nézve az adott alapot, hogy háromféle ajándékot helyeztek a gyermek Jézus lába elé (aranyat, tömjént és mirhát). Liturgikus énekeink ezt úgy fejtik meg, hogy az arany Krisztusnak, mint királynak szólt, a tömjén isteni mivoltának, a mirha pedig jövődő megváltó szenvedésének. A nép nevüket is ismerni véli: Gáspár, Menyhért, Boldizsár, amelyeknek a rövidítését latin szertartás szerint a házszenteléskor az évszámmal együtt az ajtófélfára föl is írják (G, M, B), bár tudjuk, hogy erre vonatkozólag nincs adat.

Tudjuk azonban, hogy nem királyok voltak, hanem az eredeti szöveg szerint mágosok, mágusok. A mágosz csillagvizsgáló tudós, de csillagjós és álomfejtő is volt, a gondolkodási síkok itt eléggé egymásra tolultak. Mezopotámiában és Perzsiában akkortájt a mágosok kiterjedt rendje létezett. A Máté-evangélium szerint a keleti bölcsek jóvendölések hordozói. Már ez maga is az ószövetségi jóvendölések

beteljesedésének vonulatába tartozik, hiszen amikor a bölcsek érdeklődnek, hol is kellett a Messiásnak születnie, az írástudók Mikeás jóvendölését idézik: „Betlehem, Júda földje (...), belőled származik majd a vezér, aki népem, Izraelt kormányozza.” Ugyanakkor a bölcsek egy egészen átfogó jóvendölés beteljesítői is. Mind Mezopotámiában, mind a Római Birodalomban élt ekkoriban az a jóvendölés, hogy lesz egy szűz, aki fiat szül, aki megváltást hoz.

A történelem folyamán számos elképzelés kapott lábra arról, hogyan is kell értelmezni a **betlehemi csillag** kérdését. Legvalószínűbbnek azt tekinthetjük, hogy egyfajta csillagkonjunkcióról volt szó. Sokak szerint ennek a bolygóegyüttállásnak a megfejtése: Kr. e. 7. június 4-én, október 2-án és december 10-én a Jupiter és a Szaturnusz egymás szoros közelségébe kerültek a Halak csillagképében. Jupiter volt a királyi bolygó, a Szaturnusz a zsidó nép bolygójának számított, a Halak csillagképét pedig a Messiás csillagjegyeként ismerték. Mindez együttesen a csillagász-asztrológus papoknak annyit jelentett: megszületik a zsidók királya.

A mágusok, a keleti bölcsek története tehát a kétezer évvel ezelőtti kor szellemtörténetébe ágyazódik. Az újszülött gyermek a zsidók, sőt minden nép Messiása. Keleti szertartásunk azért helyezi ezt a történetet a középpontba, hogy kifejezze: a megtestesülés titkával szemben csak egyetlen lehetséges magatartás létezik, és ez a **hódolat, az imádás**.

Ugyanakkor liturgiánk ki is lép ebből a kortörténeti keretből. Most már nem afféle asztrológiai kérdésről van szó. Az ókor a Napot, Holdat, a csillagokat isteneknek gondolta. Ebből a kozmoszközpontúságból az evangélium kiemel bennünket, és rájövünk: a történelem és a kozmosz középpontjában egy személy áll, valaki: Isten Fia! A karácsonyi tropár szerrint csattanós módon a bölcseket „a csillag megtanítá, hogy téged (ti. Krisztust) mint az igazság napját, leborulva imádjanak, és mint magasságbeli napkeletet, tiszteljenek.” Hitünk központi igazságáról van tehát szó: Isten megtestesült Jézusban, emberi létünk átélője lett, **Ő lett életünk és történelmünk középpontja**. Gyermeki lélekkel le kell raknunk lába elé szívünk ajándékát!

Hála a gyermekért

*Hálát adok, Atyám, hogy titkodat,
mit bölcs nem ér föl, el nem bír erős,
a legkisebbek fogják föl előbb
s ők adják át minékünk – mindazoknak,
kik legbelül fogékonyak maradtak.
Mert ez a titok Te vagy, Te magad:
befogadás és ajándékozás.
Legkisebbé lett Leghatalmasabb,
add, gyermekszíveddel vegyem titkod át!*

